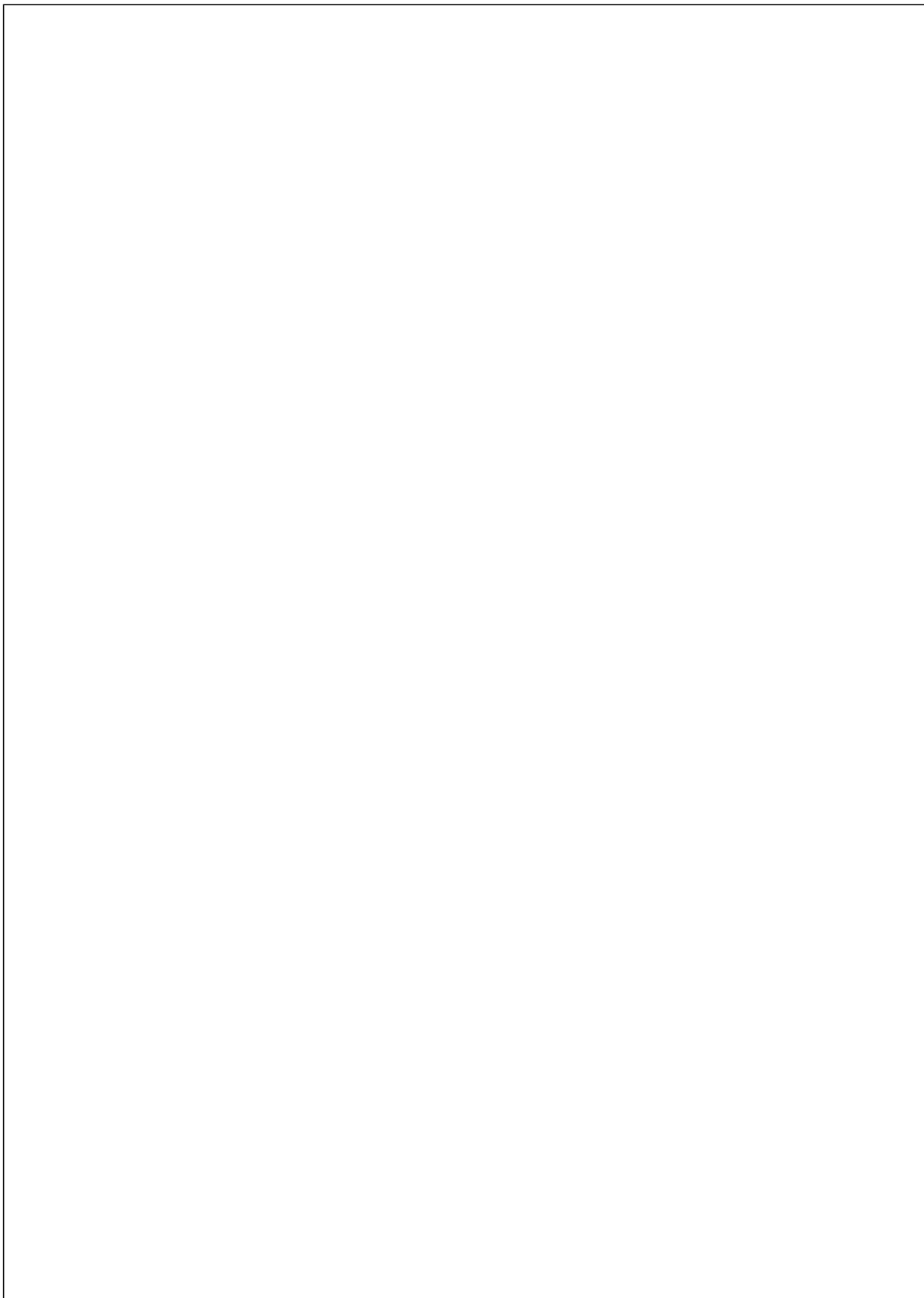

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/206127,Konferencja-naukowa-Wbrew-zakazom-Fotografia-jako-forma-oporu-w-latach-1939-1945-.html>
02.03.2026, 23:22

Konferencja naukowa „Wbrew zakazom. Fotografia jako forma oporu w latach 1939-1945” – Warszawa, 28 października 2024

Konferencja została zorganizowana przez Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej z okazji Światowego Dnia Dziedzictwa Audiowizualnego UNESCO. Sesję honorowym patronatem objął Polski Komitet ds. UNESCO.

28.10.2024

[II Wojna Światowa](#)

Podczas otwarcia konferencji w Sali Odczytowej Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w Warszawie, zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma, nawiązując do tematu konferencji, podkreślił istotę fotografii, które były wykonywane w czasie II wojny światowej:

- Mieszkańcy tzw. Warthegau, Kraju Warty, nie tylko nie mogli posiadać odbiorników radiowych, ale od pewnego czasu zabronione było także posiadanie aparatów fotograficznych. Niemiecki okupant nie pozwalał na dokumentowanie swoich zbrodni. Dziś np. na Holokaust patrzymy często przez pryzmat fotografii, których autorzy wykonywali je mimo zagrożenia karą śmierci.

85. rocznica wybuchu II wojny światowej i 80. rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego stanowią dobry pretekst, żeby zastanowić się, jaką rolę w życiu społeczeństw krajów okupowanych przez III Rzeszę pełniła fotografia. Wiadomo, że najeźdźcy wykorzystywali ją jako narzędzie bezpośredniej kontroli – na przykład w kartotekach gestapo i obozów koncentracyjnych; jako element propagandy – w licznych wydawnictwach ilustrowanych i prasie gadzinowej, oraz jako sposób symbolicznego podporządkowania podbitych terenów i ich mieszkańców, co tysiące niemieckich żołnierzy robiło, fotografując zabytki egzekucje. Słabiej rozpoznany jest temat fotografii jako środka oporu przeciwko polityce okupacyjnej, a przecież zarówno w Polsce, jak i w innych europejskich krajach, wykorzystywano ją w tym celu. Wystarczy wspomnieć, że polski rząd na wygnaniu już w 1939 r. polecił gromadzić zdjęcia dokumentujące

niemieckie zbrodnie, w maju 1942 r. w Biurze Informacji i Propagandy KG AK utworzono referaty fotograficzny i filmowy, a w czasie Powstania Warszawskiego zdjęcia robiło przynajmniej 140 fotografów, którzy wykonali przynajmniej kilkanaście tysięcy zdjęć, z których niestety wiele zostało zniszczonych.

Dlatego na tegorocznej konferencji rozmawiamy właśnie o fotografii, jako medium oporu w czasie II wojny światowej. Kto robił zdjęcia? Czy były to inicjatywy prywatne, czy zorganizowana działalność podziemnych organizacji? Czemu służyły zdjęcia? Czy miały być dokumentami przeznaczonymi dla przyszłych pokoleń, czy używano ich także w bieżących działaniach?

Warto się zastanowić również nad tym jak powojenny podział świata wpłynął na losy zdjęć i ich autorów. W krajach takich jak Polska, były one po wojnie równie dramatyczne, co w czasie jej trwania.

* * *

Konferencja naukowa Archiwum IPN „Wbrew zakazom. Fotografia jako forma oporu w latach 1939–1945” 28 października 2024

Sala Odczytowa Narodowego Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi,
Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 66

PROGRAM:

- 09.00-09.30 – Rejestracja uczestników.
- 09.30-09.45 – Rozpoczęcie konferencji.

Panel I – Powstanie Warszawskie – fotografia i pamięć

Prowadzący: Marzena Kruk (Archiwum IPN)

- 09.45-10.05 – Tomasz Stempowski (Archiwum IPN); *Wywoływanie cieni. Fotografia i pamięć Powstania Warszawskiego.*
- 10.05-10.25 – dr Agnieszka Pietrzak, Magdalena Hartwig (Archiwum Akt

Nowych); *Rok 1982, przed godziną W. Fotografie reporterów Powstania Warszawskiego podczas wystawy „Warszawa walczy 1944” w dawnej Fabryce Norblina.*

- 10.25-10.45 – Joanna Jastrzębska-Woźniak (Muzeum Powstania Warszawskiego); *Fotografia z Powstania Warszawskiego – dokument, reportaż, rejestracja amatorska. Próba klasyfikacji.*
- 10.45-11.05 – Joanna Dardzińska (Archiwum IPN); *Wojenny pejzaż stolicy. Fotografia dokumentalna Henryka Śmigacza (1939, 1944).*

Panel II – Za murem i za granicą – nieoczywiste przypadki fotografii czasu wojny

Prowadzący: Tomasz Stempowski (Archiwum IPN)

- 11.45-12.05 – Janina Struk (niezależna badaczka); *Photographs as Resistance: Smuggling the evidence from Nazi-Occupied Poland to the Polish government in exile in London, 1940-1945.*
- 12.05-12.25 – dr Agnieszka Kajczyk (Żydowski Instytut Historyczny), Anna Duńczyk-Szulc (Muzeum Warszawy); *Rozproszone spojrzenia i perspektywy. Fotografie z getta warszawskiego pomiędzy działalnością propagandową a konspiracyjną.*
- 12.25-12:45 – Aleksandra Szwedo (Muzeum Narodowe we Wrocławiu); *Fotogeniczność smutku. Marsylskie zdjęcia Julii Pirotte.*

Panel III - Fotografowie okupowanej Polski

Prowadzący: Radosław Morawski (Archiwum IPN)

- 13.45-14.05 - Piotr Głogowski (Muzeum Warszawy); *Strategie ikonograficznej partyzantki po wrześniu 1939. Przypadek Jana Rysia (1889-1941).*
- 14.05-14.25 - Sławomir Kordaczuk (Muzeum Regionalne im. Mieczysława Asłanowicza w Siedlcach); *Dla konspiracji i potomnych. Unikatowe fotografie z II wojny światowej w zbiorach Muzeum Regionalnego w Siedlcach.*
- 14.25-14.45 - dr Dorota Skakuj (Muzeum Ziemi Biłgorajskiej w Biłgoraju); *Edward Buczek - zapomniany fotograf partyzantów.*

WBREW ZAKAZOM

FOTOGRAFIA JAKO FORMA OPORU W LATACH

1939

1945

PROGRAM KONFERENCJI

09.00-09.30 Rejestracja uczestników.
09.30-09.45 Rozpoczęcie konferencji.

Panel I – Powstanie Warszawskie – fotografia i pamięć

Prowadzący: Marzena Kruk (Archiwum IPN)

09.45-10.05 Tomasz Stempowski (Archiwum IPN); *Wywoływanie cieni. Fotografia i pamięć Powstania Warszawskiego.*
10.05-10.25 dr Agnieszka Pietrzak, Magdalena Hartwig (Archiwum Akt Nowych); *Rok 1982, przed godziną W. Fotografie reporterów Powstania Warszawskiego podczas wystawy „Warszawa walczy 1944” w dawnej Fabryce Norblina.*
10.25-10.45 Joanna Jastrzębska-Woźniak (Muzeum Powstania Warszawskiego); *Fotografia z Powstania Warszawskiego – dokument, reportaż, rejestracja amatorska. Próba klasyfikacji.*
10.45-11.05 Joanna Dardzińska (Archiwum IPN); *Wojenny pejzaż stolicy. Fotografia dokumentalna Henryka Śmigacza (1939, 1944).*
11.05-11.25 Dyskusja.
11.25-11.45 Przerwa kawowa.

Panel II – Za murem i za granicą – nieoczywiste przypadki fotografii czasu wojny

Prowadzący: Tomasz Stempowski (Archiwum IPN)

11.45-12.05 Janina Struk (niezależna badaczka); *Photographs as Resistance: Smuggling the evidence from Nazi-Occupied Poland to the Polish government in exile in London, 1940-1945.*
12.05-12.25 dr Agnieszka Kajczyk (Żydowski Instytut Historyczny), Anna Duńczyk-Szulc (Muzeum Warszawy); *Rozproszone spojrzenia i perspektywy. Fotografie z getta warszawskiego pomiędzy działalnością propagandową a konspiracyjną.*
12.25-12.45 Aleksandra Szwedo (Muzeum Narodowe we Wrocławiu); *Fotogeniczność smutku. Marsylskie zdjęcia Julii Pirotte.*
12.45-13.00 Dyskusja.
13.00-13.45 Obiad.

Panel III – Fotografowie okupowanej Polski

Prowadzący: Radosław Morawski (Archiwum IPN)

13.45-14.05 Piotr Głogowski (Muzeum Warszawy); *Strategie ikonograficznej partyzantki po wrześniu 1939. Przypadek Jana Rysia (1889-1941).*
14.05-14.25 Sławomir Kordaczuk (Muzeum Regionalne im. Mieczysława Asłanowicza w Siedlcach); *Dla konspiracji i potomnych. Unikatowe fotografie z II wojny światowej w zbiorach Muzeum Regionalnego w Siedlcach.*
14.25-14.45 dr Dorota Skakuj (Muzeum Ziemi Biłgorajskiej w Biłgoraju); *Edward Buczek - zapomniany fotograf partyzantów.*
14.45-15.00 Dyskusja.
15.00 Zakończenie konferencji.

Konferencja objęta honorowym patronatem
Polskiego Komitetu ds. UNESCO,
z okazji Światowego Dnia Dziedzictwa
Audiowizualnego UNESCO

Centrala

II wojna światowa, Okupacja niemiecka, Okupacja sowiecka, Represje

Konferencja naukowa

Powiązane wiadomości

Konferencja naukowa „Zwizualizować przeszłość. Od celuloideu do rozszerzonej rzeczywistości” – Warszawa, 27 października 2023